

บทสรุปผู้บริหาร

การประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT ในกลุ่มประเทศอาเซียน”

12-23 ก.พ.2552

เสนอต่อ

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โดย

ศูนย์วิจัยการจัดการความรู้การสื่อสารและการพัฒนา (CCDKM)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

27 กุมภาพันธ์ 2552

บทสรุปผู้บริหาร**โครงการการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT
ในกลุ่มประเทศอาเซียน
(ICT to Empowering ASEAN Homeworkers)****1. ที่มา**

กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT ในกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ได้ดำเนินการโดยเริ่มจากการสานต่อจากโครงการศึกษาศาสนาการณ์ผู้หญิงทำงานที่บ้านและสถานการณ์การใช้สื่อ ICT ของกลุ่มประเทศอาเซียน เมื่อปี ค.ศ. 2005 โดยทางศูนย์วิจัยการจัดการความรู้การสื่อสารและการพัฒนา (CCDKM) มสธ. ได้เคยทำไว้ร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยนำร่องที่ 3 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย โดยได้รับการสนับสนุนจาก IDRC (International Development Research Centre) ประเทศแคนาดา

จากนั้น ศูนย์วิจัยการจัดการความรู้ฯ มสธ. ได้รับเกียรติเป็นที่ปรึกษาโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนของประเทศไทย เมื่อปี ค.ศ. 2007ที่ผ่านมา โดยได้ร่วมกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กระทรวง ICT) ในการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนของประเทศไทยให้มีความยั่งยืนสืบไป ซึ่งผลจากการทำงานร่วมกันรวมทั้งผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า การที่จะทำให้ศูนย์ฯ ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดกับได้นั้น ศูนย์ฯ ต้องสามารถที่จะเอื้อต่อการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ของชุมชนได้ด้วย

จากผลของการทำงานร่วมกัน และผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว ทางกระทรวง ICT จึงได้สานต่อ โดยให้เกียรติศูนย์วิจัยการจัดการความรู้ฯ มสธ. ประสานงานต่อในรูปแบบของการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อมุ่งหวังที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งในประเด็นของศูนย์ฯ และในประเด็นของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการทำมาหากิน รายได้ อาชีพ ฯลฯ ซึ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ กลุ่มผู้หญิงที่ทำงานอยู่กับบ้าน (home-base workers) กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน (homeworkers) หรือบางครั้งเรียกกันว่า กลุ่มแรงงานนอกระบบ (informal economy) ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มที่กระจายอยู่ในชุมชนชนบทรวมทั้งชุมชนเมืองในพื้นที่ยากลำบากจำนวนมาก โดยมีจำนวนที่

จดทะเบียนกับกระทรวงแรงงานจำนวน 2 แสนคน แต่ที่อ้างโดยกลุ่มองค์กรพัฒนาต่างๆที่เกี่ยวข้อง จะมีจำนวนสูงถึง 20 ล้านเลยทีเดียว (กมลรัฐ 2007)

2. **เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่นำร่องเพื่อให้เป็นตัวอย่างหรือเป็นกรณีศึกษา**ให้กับกลุ่มคนทำงานที่บ้านจากแต่ละภูมิภาค โดยทำการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคจำนวน 3 ภูมิภาค โดยใช้เกณฑ์แบ่งเป็น ระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูง

2.1 เน้นที่ความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ฯลฯ

2.2 ความสามารถหรือทักษะด้าน ICT ตามความสามารถของกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านที่มีทักษะและความชำนาญที่แตกต่างกันไป และอีกด้านคือ

2.3 ความพร้อมด้านผลิตภัณฑ์ที่พร้อมจะขยายตลาด รวมทั้งพัฒนาต่อยอดในด้านคุณภาพ ฯลฯ

ทั้งนี้จะเน้นการออกแบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องทั้งในเรื่องความสามารถและความต้องการของแต่ละชุมชนไป

3. กิจกรรมของโครงการฯ

กิจกรรมของโครงการ “การศึกษากลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT ในกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน” เป็นกิจกรรม ที่ออกแบบเป็นองค์รวมทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับชุมชนที่ใช้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเป็นฐานทั่วประเทศเพื่อที่จะเสาะหาชุมชนที่พร้อมที่จะเป็นตัวแทนในการนำร่องจากแต่ละภาคทั่วประเทศ ได้จำนวน 3 ชุมชนคือ ชุมชนวัดปรังค์ อำเภอบัว จังหวัดน่าน ชุมชนอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ชุมชนตำบลบางเพรียง โรงเรียนวัดโคธาราม จังหวัดสมุทรปราการและชุมชนอาสาสมัครเพิ่มอีก 1 ชุมชน คือ ชุมชนตำบลกำแพง จังหวัดระนอง โดยมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

3.1 การจัดการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการระดับประเทศ

การดำเนินการโครงการในส่วนของการการเสวนากลุ่มแกนนำ (Active partners) และกลุ่มผู้หญิงรับงานไปทำที่บ้านในประเทศไทย ได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 15 – 17 กันยายน 2551 ณ ห้องประชุม 2018 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาจำนวนทั้งสิ้น 101 คน เป็นกลุ่มแกนนำเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน และแกนนำกลุ่มผู้หญิงรับงานไปทำที่บ้านในพื้นที่จากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จำนวน 35 แห่งทั่วประเทศ โดยมีเนื้อหาและโครงสร้างในการเสวนาและผลการเสวนาดังนี้

3.1.1 เนื้อหา/หลักสูตรที่ใช้ในการจัดเวทีเสวนาแก่นำระดับประเทศ

ในการเสวนาได้มีการจัดเวทีเพื่อการให้ข้อมูลความรู้ และนำเสนอการดำเนินการเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT ในการดำเนินการในส่วนองภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคชุมชนเอง

3.1.2 ผลการจัดเวทีเสวนาแก่นำระดับประเทศ

ผลจากการจัดเวทีการเสวนาตามหัวข้อในกำหนดการทำให้ผู้เข้าร่วมการเสวนาได้รับความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์กลุ่มคนทำงานที่บ้านของประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน การใช้ ICT เพื่อการพัฒนาคนทำงานที่บ้าน

- ภาพรวมของการพัฒนาคนทำงานที่บ้านทั้งในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน

ผลการเสวนาในภาพรวมของการพัฒนาคนทำงานที่บ้านทั้งในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่ามีการใช้ภูมิปัญญาที่มี รวมถึงฐานกำลังแรงงานของคนในประเทศเพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่ประชากรในประเทศ โดยประเภทของผู้รับงานไปทำที่บ้านมี 2 ประเภท คือ 1) Piece – rate workers เป็นกลุ่มที่ได้รับค่าจ้างต่อชิ้นงาน ไม่มีการติดต่อโดยตรงกับตลาด ผู้ว่าจ้างเป็นผู้นำวัตถุดิบต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตมาให้ และไม่ได้เป็นผู้ขายผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง และ 2) Own – account workers เป็นกลุ่มที่มีการติดต่อโดยตรงกับตลาด ซื้อวัตถุดิบด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง และเป็นผู้ขายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตด้วยตนเอง

ประเทศไทย: ในปี 2542 มีจำนวนผู้รับงานไปทำที่บ้านประมาณ 311,790 คน และร้อยละ 80 เป็นผู้หญิง โดยลักษณะของกลุ่มคนรับงานไปทำที่บ้านจะมีอายุระหว่าง 20 – 49 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 69 จะสมรสและมีบุตรแล้ว มีรายได้ประมาณเดือนละ 4,000 บาท โดยทำงานเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมการผลิตเม็ดพีช ทำงานเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมการผลิตเม็ดพีช กระดาษ และเครื่องหนัง เป็นต้น โดยผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เข้าบ้านอยู่ ส่วนผู้ที่อยู่ในต่างจังหวัดมีบ้านเป็นของตนเอง

ผู้รับงานไปทำที่บ้านในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้ทำงานที่บ้านคนเดียว 2) ผู้ทำงานที่บ้านเป็นกลุ่ม 3) ผู้ทำงานที่บ้านอิสระ และ 4) ผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ในส่วนของการรวมกลุ่มกันพบว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะมีการรวมกลุ่มกันน้อยกว่าต่างจังหวัด และมีการรวมกลุ่มกันในนามของมูลนิธิ HomeNet Thailand ในส่วนของสวัสดิการทางสังคมจะจัดอยู่ในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคของภาครัฐ

สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือ ICT ที่นำมาใช้ในการติดต่อธุรกิจมากที่สุด และสื่ออื่นๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เคเบิลทีวี เป็นต้น

ส่วนปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาศักยภาพสตรีในการใช้ ICT เช่น ไม่มีความสามารถในการซื้อ เนื่องจากฐานะยากจน อุปสรรคทางด้านภาษาอังกฤษ การไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้ ICT ในการทำงาน การขาดการฝึกอบรมด้าน ICT และอายุที่จะเรียนรู้ และการเห็นว่าการใช้ ICT เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ตนเอง

ประเทศสิงคโปร์: ผู้หญิงชาวสิงคโปร์ส่วนใหญ่เริ่มทำธุรกิจขนาดเล็กของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และการได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น ลักษณะของกิจการที่ประกอบมักเป็นธุรกิจที่มีกลุ่มตลาดเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นสตรี งานฝีมือ ธุรกิจเกี่ยวกับความสวยความงาม และสุขภาพ

ในประเทศสิงคโปร์มีการใช้ ICT เพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างนวัตกรรมทางการตลาด มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง ICT และการสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งประชากรมีการศึกษาดี และใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ มีการใช้ E-marketing, Blog, Online Forum, E-mail และ Online Advertising

ประเทศเนการาบรูไนดารุสซาลาม: ผู้หญิงได้รับโอกาสในการว่าจ้างงานเพิ่มขึ้น มีการศึกษาที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีการขาดแคลนแรงงานในทุกๆระดับ รัฐบาลจึงมีการส่งเสริมให้สตรีเป็นผู้ประกอบการมากยิ่งขึ้น มีการจัดการฝึกอบรมทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อผู้ประกอบการ การเปิดโอกาสในการให้กู้ยืมเงิน มีการจัดตั้งสภาสตรีผู้ประกอบการ (Brunei Women's Business Council, WBC) และระบบ e-Government

ประเทศมาเลเซีย: มีการรวมกลุ่มกันของผู้รับงานไปทำที่บ้าน และมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีตลาด eHomemakers Malaysia มีโครงการ Salaam Wanita มีสมาชิกมากกว่า 15,000 คน

ลักษณะของกลุ่มสตรีที่รับงานไปทำที่บ้านในมาเลเซีย มีอายุระหว่าง 26-45 ปี ประกอบด้วย สตรีที่สมรสแล้ว เป็นหม้าย หย่าร้าง ถูกสามีทอดทิ้ง ต้องดูแลบุตรโดยลำพัง มีฐานะยากจน ได้รับการศึกษาน้อย มีรายได้ประมาณ 150-250 ดอลลาร์ต่อเดือน

ประเภทของงานที่ทำ ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า และประกอบตัว การประกอบอาหาร งานหัตถกรรม เช่น ทำตะกร้า ธุรกิจเกี่ยวกับความสวยความงาม เช่น ทำผม แต่งหน้าเจ้าสาว การนวด ประกอบชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การดูแลเด็ก การสอนพิเศษ การป้อนข้อมูล การแปล โดยโทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือ ICT ที่ถูกนำมาใช้ในการทำงานมากที่สุด ใช้ในการติดต่อลูกค้า และส่งวัตถุดิบ รับ order จากลูกค้า ใช้ SMS ในการยืนยันการสั่งซื้อ

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ ICT สำหรับผู้รับงานมาทำที่บ้านของประเทศมาเลเซีย คือ การไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้ ICT เพื่อการทำงาน การขาดทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ

การมีอายุที่มากขึ้น การขาดทักษะและเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ ICT การขาดการพัฒนา ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อ ICT

ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์: ในปี 1993-1995 มีผู้รับงานไปทำที่บ้านประมาณ 2,025,017 คน ในจำนวนนี้เป็นสตรีประมาณ 78.8% และเพิ่มขึ้นเป็น 6 ล้านคน ในปี 2002

ลักษณะของผู้รับงานไปทำที่บ้าน จะเป็นผู้รับเหมางานมาอีกทอดหนึ่งแต่ส่วนใหญ่ไม่มีการเซ็นสัญญา คนส่วนใหญ่ร้อยละ 78.1% จบการศึกษาอย่างน้อยในระดับประถมศึกษา มีการทำงาน 15 ชั่วโมงต่อวัน งานที่รับไปทำ ได้แก่ งานตัดเย็บเสื้อผ้า ทำผม การผลิตของตกแต่งบ้าน การผลิตดอกไม้ไฟ การทำสร้อยลูกปัดที่ทำจากไม้ และการผลิตผักกระเจียบเพื่อการส่งออก ผู้รับงานไปทำที่บ้านในฟิลิปปินส์มีทั้ง 2 ประเภท คือ Piece-rate worker และ Own-account worker

กรณีศึกษา PATAMABA มีสมาชิกมากกว่า 5,000 คน ใน 28 จังหวัด จากทั้งหมด 75 จังหวัด มีกิจกรรมผลิตอุปกรณ์ในการฝึกอบรมในภาษา Tagalog และภาษาอื่น ๆ จัดการฝึกอบรมเพื่อให้สมาชิกสามารถจัดตั้งธุรกิจขนาดเล็กเป็นของตนเองได้ มีการจัดตั้งกองทุนกู้ยืม แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงการใช้ ICT โดยกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านโดยเฉพาะ

ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย: ลักษณะของผู้รับงานไปทำที่บ้านของอินโดนีเซีย จะมีอายุระหว่าง 30-49 ปี แต่งงานมีบุตรแล้ว มีการศึกษาน้อย รายได้อยู่ที่ประมาณ 5.26-78.9 ดอลลาร์ต่อเดือน มักทำธุรกิจร่วมกับสามีหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

ประเภทของงานที่ทำ ได้แก่ ด้านอาหาร เช่น การทำ coconut rice การทำของทอดกรอบ การทำร้านเบเกอรี่ขนาดเล็ก ด้านงานหัตถกรรม เช่น การทำผ้าคลุมโต๊ะ งานไม้ และของใช้ที่ทำจากไม้ไผ่ กิจกรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้าและการตัดเย็บ และธุรกิจอื่นๆ เช่น การทำเร็กเก็ตแบดมินตัน การทำลูกขนไก่ การใส่สาย

ผู้รับงานไปทำที่บ้านใช้โทรศัพท์มือถือหรือโทรศัพท์สาธารณะในการติดต่อธุรกิจมากที่สุด ทั้งการขายสินค้า การสั่งซื้อวัตถุดิบ และการติดต่อคู่สัญญาเกี่ยวกับการทำงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ ICT ของกลุ่มสตรีที่ทำงานที่บ้าน คือ ไม่มีความสามารถในการหาซื้อมาใช้ได้ ไม่เห็นความจำเป็นของการใช้ ICT ในธุรกิจขนาดเล็ก ไม่มีเวลาในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และอายุมากเกินไปที่จะเรียนรู้

ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม: ปัจจุบันสตรีเวียดนามมีแนวโน้มในการประกอบธุรกิจด้วยตนเองมากขึ้น โดยธุรกิจ SME ในเวียดนาม 21.3% ดำเนินการโดยผู้หญิง และเป็นกิจการหรือธุรกิจขนาดเล็กของครอบครัว

ในประเทศเวียดนาม ILO ร่วมกับหอการค้าเวียดนาม และมีการดำเนินการ โครงการ Start and Improve Your Business (SIYB) เพื่อฝึกอบรมทักษะพื้นฐานในการบริหารจัดการธุรกิจ เพื่อเพิ่ม

รายได้และการจ้างงาน โดยประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ SIYB ในทางธุรกิจช่วยเพิ่มรายได้ และในทางสังคมทำให้กลุ่มสตรีมีความมั่นใจมากขึ้น

เครื่องมือ ICT ที่ผู้ประกอบการที่เป็นหญิงนำมาใช้ ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร และสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือแนะนำ นามบัตร และบริการของไปรษณีย์ เพื่อติดต่อสื่อสารกับลูกค้า โดยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพียงเล็กน้อยเท่านั้นในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากยังมองไม่เห็นความสำคัญในการใช้

ประเทศสหภาพพม่า: ผู้รับงานไปทำที่บ้านในพม่าจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มของแรงงานนอกระบบ งานที่ทำไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะในการทำงานมากนัก ได้รับค่าแรงต่ำ ทำงาน 7 วันต่อสัปดาห์ วันละ 8-11 ชั่วโมง ขาดการฝึกอบรม และขาดการสนับสนุนทางการเงิน

หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับสตรีในประเทศพม่าเช่น Myanmar Women Entrepreneurs Association (MWEA), Myanmar Women Affairs Federation, Maternal and Child Welfare Association เป็นต้น ดังเช่นการดำเนินงานของ MWEA ได้จัดอบรมทักษะต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้สตรีพม่าประกอบกิจการของตนเอง มีการอบรมทักษะทาง ICT เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต และ E-mail การอบรมภาษาอังกฤษ การอบรมทักษะการบริหารจัดการ การสื่อสาร การขาย และการทำการตลาด ทักษะในการควบคุมคุณภาพ และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับ e-Commerce, e-Store และ e-Catalogue และสำหรับการใช้ ICT โดยผู้รับงานไปทำที่บ้าน ยังไม่มีรายงานกล่าวถึงเรื่องนี้โดยตรง

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

การรวมกลุ่มกันของผู้รับงานไปทำที่บ้าน เช่น กลุ่ม “ท่อนเงิน” ภายใต้การสนับสนุนของสหพันธ์แม่หญิงลาว ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับประเทศ และ HomeNet Laos

ลักษณะของงานที่ทำ ได้แก่ งานทางด้านเกษตรกรรม งานหัตถกรรม เช่น การทอผ้า สำหรับการ ใช้ ICT โดยกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านยังไม่มีมีการกล่าวถึง แต่ในประเทศลาวระบบอินเทอร์เน็ตเริ่มมีการนำเข้ามาใช้ในปี 1996 และ 39% ของประชากรในประเทศมีฐานะยากจน ไม่สามารถซื้อ ICT มาใช้ได้

ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา: ลักษณะของผู้รับงานไปทำที่บ้านในกัมพูชาเป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาภาคปกติและการฝึกอบรมต่าง ๆ ได้ มีทักษะในการประกอบอาชีพต่ำ มีรายรับไม่มั่นคง 1-2 ดอลลาร์ต่อวัน มีสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่มีคุณภาพ

ประเภทของงานที่ทำ ได้แก่ การทอผ้า การทำเสื้อผ้า งานหัตถกรรม งานไม้ และการผลิตอุปกรณ์หรือเครื่องใช้ที่เป็นโลหะ ในส่วนของสื่อยังไม่มีการกล่าวถึงการใช้ ICT ของผู้รับงานไปทำที่บ้าน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะยากจน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่

จำเป็นยังไม่ได้รับการพัฒนา การขาดแคลนบุคลากรทางด้าน ICT ในทุกระดับ โดย เริ่มใช้อินเทอร์เน็ตครั้งแรกในปี 1994

ผลการดำเนินการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคใน 3 พื้นที่นำร่อง

จากการดำเนินการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคใน 3 พื้นที่นำร่องที่เป็นชุมชนบริเวณศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ภายใต้หัวข้อ “การจัดการการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT ระดับภูมิภาค” เป็นระยะเวลา 4 วัน พื้นที่การดำเนินงาน 3 พื้นที่ ได้แก่

- 1) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนวัดปรังค์ อำเภอบัว จังหวัดน่าน
- 2) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 3) ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนวัดโคธาราม ตำบลบางเพ็ญ จังหวัดสมุทรปราการ

1) ชุมชนวัดปรังค์ อำเภอบัว จังหวัดน่าน เป็นชุมชนที่มีแหล่งภูมิปัญญาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านอาชีพ เช่น การทอผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การทำเครื่องเงิน โดยศูนย์ วัดปรังค์ ได้มีการจัดอบรมกลุ่มอาชีพให้แก่กลุ่มผู้ทำงานที่บ้าน เริ่มมีการจัดทำเว็บไซต์ของศูนย์ฯ ขึ้นมา พร้อมทั้งเริ่มเขียนเว็บไซต์ให้แก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารและพัฒนาในกลุ่มในด้านต่าง ๆ

2) ชุมชนอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีการรวมตัวกันของกลุ่มอาชีพ ในนามกลุ่มสตรีหม้ายหัวใจแกร่ง มีการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ เช่น การทำกรงนก การทำดอกไม้เกร็ดปลา การทำผ้าคลุมไหล่ ฯลฯ นอกจากนี้ศูนย์ฯ อำเภोजะนะ ยังได้มีการอบรมคอมพิวเตอร์ให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพได้มีการจัดอบรมให้หลายครั้ง ในหลายหลักสูตร และในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเว็บไซต์ของศูนย์ฯ โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์บริการการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภोजะนะ และกลุ่มอาชีพเองได้นำความรู้ด้าน ICT ไปใช้ในการทำนามบัตร ฉลากสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3) ชุมชนตำบลบางเพ็ญ โรงเรียนวัดโคธาราม อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มด้านอาชีพอย่างเข้มแข็ง มีการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้แก่กลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มอาชีพสามารถนำสินค้าขึ้นเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง สามารถค้าขาย และติดต่อสื่อสารได้ด้วยตนเอง ซึ่งศูนย์ฯ มีแนวคิดที่จะขยายและพัฒนาการอบรมด้าน ICT ให้แก่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ต่อไป

4) ชุมชนตำบลกำพวน จังหวัดระนอง เป็นศูนย์ฯ ที่มีกลุ่มอาชีพของชาวมุสลิม ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง ได้แก่ กลุ่มผลิตผ้าบาติก ผลิตสบู่สมุนไพร ยาหม่อง น้ำพริก ฯลฯ ศูนย์ฯ ได้มีการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพได้เข้ามาใช้ประโยชน์ด้าน ICT ในศูนย์ฯ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3 การจัดการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการระดับอาเซียน

การออกแบบกิจกรรมเป็นรูปแบบของการบูรณาการทั้งในด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมด้าน ICT การศึกษาดูงาน การสร้างเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบของเว็บไซต์ www.ThaiAseanHomeworkers.org เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การนำเสนอ Country Report ของแต่ละประเทศ การนำเสนอกรณีศึกษาที่มีการค้าขายผ่านเว็บไซต์และการใช้ ICT ในการพัฒนาอาชีพในด้านต่าง ๆ เพื่อศึกษาแนวทางในการนำไปประยุกต์ ปฏิบัติต่อไป การสร้างเครือข่ายเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกัน โดยเฉพาะด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันต่อไป

กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมและอบรมฯ ของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีผู้เข้าอบรมจากกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน กลุ่มนโยบาย ICT จากแต่ละประเทศ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนระหว่างโลกของกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน และกลุ่ม ICT ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้กลุ่มสำคัญทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวสามารถที่จะเข้าใจกัน เรียนรู้กัน และนำไปสู่การประสานงานที่ลงตัวหรือมีประสิทธิภาพร่วมกันต่อไป

ระยะเวลาในการจัดประชุมและอบรมฯ เป็นระยะเวลา 12 วัน (12- 23 ก.พ. 2552) โดยออกแบบให้ทุกกิจกรรมเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งเน้นผู้เข้าร่วมอบรมเป็นศูนย์กลางในการออกแบบทั้งกิจกรรมและหลักสูตรการอบรม ฯลฯ

สรุปและอภิปรายผลการจัดประชุมและอบรม ICT เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่ม คนทำงาน ในประเทศไทย

การจัดประชุมและการอบรม ICT เชิงปฏิบัติการให้กับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านที่เป็นตัวแทนจาก 3 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้ผลสรุปโดยภาพรวมดังต่อไปนี้คือ

1. ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านทั้ง 3 ภูมิภาคพบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 70 โดยมีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 25 – 45 ปี ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมัธยมต้น-ปลาย และส่วนใหญ่ไม่เคย เฉลี่ยประมาณร้อยละ 55 แต่ถ้าเป็นเรื่องการอบรมเกี่ยวกับ ICT พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วคนกลุ่มนี้เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับ

ICT ค่อนข้างน้อย คือเฉลี่ยร้อยละ 10 ยกเว้นบางกลุ่มที่เคยเข้ารับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชน โดยจะเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้น นอกนั้นจะไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับ ICT เลย ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นทั้งในและต่างประเทศ

2. ประเด็นเกี่ยวกับการประชุมเสวนาร่วมกัน

โดยภาพรวมจากทั้ง 3 ภูมิภาคพบว่า การจัดประชุมเสวนาร่วมกันระหว่างหน่วยงาน แคน นำชุมชนในพื้นที่ โดยมีศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่เป็นเจ้าของเรื่อง หรือเป็นเจ้าภาพหลัก ประเด็นที่เห็นผลชัดเจนเรียงตามลำดับคือ 1) การเริ่มถ่ายโอนอำนาจและการบริหารจัดการให้กับ ชุมชนเจ้าของศูนย์ฯ หน่วยงานต่างๆในพื้นที่เพื่อให้เป็นทั้งเจ้าของและการร่วมใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 2) การเปิดเวทีสายตรงที่เท่าเทียมระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น หัวหน้าหน่วยงานจากทุกภาคส่วน กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญา และที่สำคัญคือกลุ่ม เจ้าภาพร่วม ฯลฯ นับว่าเป็นโอกาสแรกๆ โอกาสใหม่ๆให้กับชุมชน หรือกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน รายย่อยๆ ต่างๆที่ไม่เคยที่จะได้รับโอกาส ได้รับรู้ ฯลฯ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีในการเริ่มสร้าง สังคมข้อมูลข่าวสาร เพื่อที่จะเชื่อมต่อไปสู่การเป็นสังคมความรู้ที่เท่าเทียมกันทั้งประเทศต่อไป

3. ประเด็นเกี่ยวกับความพอใจเกี่ยวกับการอบรม ICT โดยภาพรวม

ความพอใจโดยภาพรวมจาก 5 ประเด็นหลักพอสรุปได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้คือ

1) ความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ พบว่าโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะส่วนใหญ่ จะมีค่าเฉลี่ยเกินกว่าร้อยละ 50 ในเกือบจะทุกประเด็น

2) การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้ เพื่อการพัฒนาอาชีพของตนเองโดยภาพรวม เฉลี่ย ร้อยละ 77.40 โดยมีประเด็นเสริมอื่นๆ ด้วยเช่น จะสามารถช่วยหาตลาด หรือช่องทาง ค้าขายได้มากขึ้น (ร้อยละ 87.10) สื่อ ICT จะสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ได้มากขึ้น(ร้อยละ 93.50)

3) นอกนั้นก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิทยากร รูปแบบการจัดอบรม พบประเด็นที่น่าสนใจคือ การทำงานร่วมกันระหว่างวิทยากรจากส่วนกลางและวิทยากรจากท้องถิ่น เป็นประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนมาก เพราะสามารถสร้างความรู้สึกในการมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของร่วมกันได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษาที่ได้ทำให้เป็นการยืนยันว่า การใช้สื่อ ICT เพื่อให้เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งของการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การสร้างความเท่าเทียม การสร้างความโปร่งใส การสร้างความเชื่อมั่น และที่สำคัญคือ การสร้างโอกาสรวมทั้งช่องทางต่าง ๆ ที่เท่าเทียมให้กับคนทุกกลุ่ม ฯลฯ

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการใช้ ICT เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม คนทำงานที่บ้าน ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หรือแนวทางในการใช้ ICT เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้าน ในประเทศไทย โดยสังเขปภาพรวมดังต่อไปนี้คือ

1. นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาขั้นพื้นฐานให้กับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน

จากผลของการเข้าถึง รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ “ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน” ในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย น่าจะเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่จะสามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านของประเทศไทยได้อย่างไม่ยากนัก การใช้ศูนย์ฯ เป็นที่เรียนรู้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ร่วมกับการศึกษาระบบอื่น ๆ เป็นต้น

2. นโยบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน

น่าจะเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง โดยใช้ระบบ ICT ที่มีอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจากทุกศูนย์ฯ ทั่วประเทศมาใช้เป็นเครื่องมือและช่องทางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งผ่านระบบ on-line และ off-line ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการใช้ระบบ ICT และศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนให้เป็นศูนย์กลาง เพื่อที่ว่าท้ายที่สุดก็จะเป็นการนำไปสู่การเป็น One Stop Service Centre ของแต่ละชุมชนทั่วประเทศ เป็นต้น

3. นโยบายเกี่ยวกับการจัดการอบรม ICT โดยภาพรวม

ได้ข้อเสนอในประเด็นหลักๆ โดยสังเขปดังต่อไปนี้คือ

1) ชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านต้องการความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องการตัวเขา เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ฯลฯ ดังนั้น การทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องน่าจะเป็นวิธีการที่ต้องเร่งดำเนินการโดยด่วน เพราะชุมชนแต่ละที่ล้วนต้องการความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายตามบริบทของเขา ไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่จะสามารถทำได้ ฯลฯ ดังนั้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะตั้งแต่ในระดับนโยบายเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ

2) เรื่องรูปแบบและวิธีการในการจัดอบรม จะสอดคล้องกับประเด็นของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายร่วมกันตั้งแต่ระดับกระทรวง

ต่าง ๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแต่ละระดับสามารถที่จะกำหนดแผนกิจกรรม แผนงบประมาณ ฯลฯ ได้อย่างสอดคล้อง และเป็นการทำงานในลักษณะที่เสริมซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังควรเน้นการกระจายอำนาจโดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของภาพทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ การร่วมเป็นผู้ออกแบบเนื้อหาหลักสูตร การร่วมเป็นผู้สอน หรือผู้ช่วยวิทยากรใน ระยะแรกๆ ฯลฯ

3) ต้องส่งเสริมการสร้างช่องทางที่ชัดเจนร่วมกันในการสื่อสาร ประสานงานจากทุกภาค ส่วน เช่น www.ThaiAseanHomeworkers.org เพื่อที่จะเป็นศูนย์กลางจากทุกภาคส่วน เริ่มตั้งแต่ ระดับนโยบาย หน่วยงานในพื้นที่ และที่สำคัญ คือ ชุมชนเจ้าของพื้นที่ที่จะใช้เป็นที่ช่องทาง สื่อสาร หาข้อมูล ความรู้ ฯลฯ ก็จะใช้เป็นแหล่งในการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การตลาด เกี่ยวกับสินค้า งานบริการ และภูมิปัญญาต่าง ๆ อีกมากมาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เชิงพื้นที่หรือชุมชนนำร่อง

ควรมีการพิจารณาเพิ่มพื้นที่ที่มีความหลากหลายมากขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิม 3 กลุ่ม รวมทั้งชุมชนอาสาสมัครจำนวน 1 ชุมชน เช่น กลุ่ม Homeworkers ในชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งศูนย์ฯ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงหรือภาคตะวันออกเฉียง และมีการขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ โดยพิจารณา จากฐานความพร้อมของชุมชน ความพร้อมของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ณ พื้นที่นั้น ๆ ความ พร้อมของผลิตภัณฑ์ของชุมชน ฯลฯ เพื่อที่ว่าในท้ายที่สุดแล้วก็จะสามารถที่จะขยายออกทั่ว ประเทศ ตามจำนวนของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนของแต่ละประเทศ

เชิงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

โดยออกแบบกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อต่อยอดหรือขยายผลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความเข้มแข็งในเรื่องของการบริหารจัดการศูนย์ฯ เรื่องภูมิปัญญา เรื่อง อาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์ ฯลฯ โดยพัฒนาต่อเนื่องในประเด็นหลัก ๆ ต่อไปนี้คือ

- การใช้ระบบออนไลน์

เพื่อการทำงานและการติดตามผลผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะผ่านเว็บไซต์ www.ThaiAseanHomeworkers.org เช่น ผลจากการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ว่ากลุ่ม Homeworkers สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง หรือผลจากการสัมมนาว่าภาคี เครือข่ายต่าง ๆ ได้ สามารถนำแนวทางที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอย่างไรบ้าง ฯลฯ

- การพัฒนาหลักสูตรอบรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย

เช่นหลักสูตร ICT หลักสูตรอาชีพในมิติต่าง ๆ หลักสูตรผู้นำ หลักสูตรการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ฯลฯ

- การทำงานบนฐานเครือข่ายและความร่วมมือ

โดยทำการขยายเพิ่มเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือในลักษณะต่างๆกับเครือข่ายภาคีที่หลากหลาย และทั่วถึงทุกระดับ คือตั้งแต่ระดับหลักหมู่บ้านหรือระดับชุมชน ระดับภาค และระดับภูมิภาคอาเซียนร่วมกันทั้ง 10 ประเทศ โดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ทั้งระบบออนไลน์ และออฟไลน์ เป็นต้น